ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ – ਸਬਦ ੧

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੯੩

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧॥
ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ੍ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨॥
ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਸਮ ਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩॥

ਸਾਰ: ਮੈਂ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਂਦ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਸਮੂਹਿਕ ਹੋਂਦ ਹੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਤੱਤਸਾਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਗੂੜ੍ਹ ਸੰਬੰਧ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿੱਜਤਵ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਹੋਂਦ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਝੂਠੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਭਰਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਇਕ ਕੜੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਤੱਤ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਅਕਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥

ਤੂੰ ਮੈਂ ਹੈਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੂੰ ਹਾਂ। ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਹੈ?

ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧॥

ਅਧਾਰ ਸਥਿਰ ਹੈ, ਪਰ ਰੂਪ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੰਙਨ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਛਾਲ ਅਤੇ ਵਹਾਅ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (੧)

ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥

ਜੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹੇ ਅਨੰਤ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ।

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਫਿਰ ਮੈਂ, ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਪਵਿੱਤਰ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਇਹ ਕਥਨ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਪ ਵਜੋਂ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਤੁਮ੍ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਹੇ ਅਨੰਤ, ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਹੀ ਪਰਮ ਨਾਇਕ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਵੈ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨॥

ਸਾਧਕ ਰਹਿਬਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਹਿਬਰ ਸਾਧਕ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। (੨)

ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ ॥

ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਬਿਬੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਕਰ ਸਕਾਂ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸਮ ਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩॥

ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। (੩)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਲੱਭਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਮੁੱਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਮੁਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਧਾਰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਰੂਪ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਨ ਵਿਚਲੀ ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਦਵੈਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਖ਼ਤ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੇ ਮਾਪ ਵਜੋਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ**: OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ**: onenessindiversityfoundation@gmail.com**